

Entodon schleicheri, a verified species of the bryoflora of Czechoslovakia

Entodon schleicheri, doložený druh československé bryoflóry

Zdeněk Soldán

Soldán Z. (1988): *Entodon schleicheri*, a verified species of the bryoflora of Czechoslovakia — Preslia, Praha, 60 : 249–252.

Keywords: *Entodon schleicheri*, Bryophyta, Czechoslovakia

The historical records on the occurrence of *Entodon schleicheri* in Czechoslovakia are partly based on incorrectly identified material (SCHIFFNER 1900), partly the vaucher specimen is missing in herbarium (GYÖRFFY 1924). However, the species has been found in Praha in 1987.

Department of Botany, Charles University, Benátská 2, 128 01 Praha 2, Czechoslovakia

Schiffner, an author of the first published record on the occurrence of *Entodon schleicheri* on the present Czechoslovakia's territory, mentioned this moss in the village Svor near Cvikov in Northern Bohemia (SCHIFFNER 1900: 354—, *Cylindrothecium Schleicheri* BR. EUR. — Zwickau; auf einem Strohdache in Ober-Röhrsdorf gegen das Forsthaus und das Wasserwerk, in schönen schwellenden, goldglänzenden Rasen in der Nähe von *Ptilidium ciliare*, *Hypnum cupressiforme*, *Dicranum scoparium* etc., steril., 1. September 1900 — Schiffner."). It was very likely this record that was taken over by PILOUS (1948: 306 — "*Entodon cladorrhizans* C. MÜLL., on calcareous stones and walls, rare. Cvikov." [Translation from Czech]) and PODPĚRA (1954: 646 — "*Entodon Schleicheri* (SCHIMPER) BROTHERUS, Bohemia septentr., Cvikov — Zwickau."). In 1957, Pilous expressed doubts concerning the occurrence of *Entodon schleicheri* in Czechoslovakia and revised the original material (PILOUS 1957: 621 — "... I visited Schiffner's locality but the roof mentioned by him had been covered with metal plate earlier... so that I did not find this moss. Redetermination of Schiffner's specimen showed that it is only the common species *Pleurozium Schreberi* MITT. in compressed, creeping form. Consequently, it is necessary to remove this species from the checklist of our mosses." [Translation from Czech]). Later, in the key to Czechoslovak bryophytes (PILOUS et DUDA 1960), Pilous again commented the occurrence of this species in the form of a short note (p. 506 — "*Cylindrothecium cladorrhizans* is recorded from Cvikov but does not grow in Czechoslovakia." [Translation from Czech]). Schiffner's specimen (PRC — "*Cylindrothecium Schleicheri*: Bohemia, Zwickau, Ober Röhrsdorf, Strohdache, 1900, eg. V. Schiffner.") is correctly revised by Pilous as *Pleurozium schreberi* (BRID.) MITT. ("*Entodon Schreberi* f. *reptans* n., 20. 8. 1964, det. Z. Pilous."). It should be noted, however, that probably Schiffner himself soon realized the original incorrect determination; four years later, Bauer issued an ex-

siccate (Bauer, Musci europaei exsiccati no. 1299) collected (and identified?) by Schiffner as *Hypnum schreberi* from the same locality.

Another, later almost completely neglected, report on the occurrence of *Entodon schleicheri* from Trenčianské Teplice in Western Slovakia was published by GYÖRFFY (1924: 31 — "*Entodon Schleicheri*, Trencén-Teplic, leg. Bihari."). Based on the loan request by Professor J. Váňa — his kind communication of this information is very appreciated — Professor T. I. Ștefureac (letter of 12. 3. 1984 addressed to J. Váňa) informed him that Györfy's specimen of *Entodon schleicheri* is not present in Cluj (CL). The occurrence of this species at the above locality (which, however, is far from being exactly locatable) therefore remains unclear because the revision of this specimen is not possible.

Czechoslovakia is listed by DÜLL (1985) among the countries where *Entodon schleicheri* should occur. This report, nevertheless, is based solely on the literature data (as also admitted by the author of the account).

In spite of the fact that the literature records on the occurrence of *Entodon schleicheri* proved incorrect or unreliable, the species in question actually does occur in Czechoslovakia. It was found — within the framework of the bryofloristical investigation of some Prague parks — at the following locality: Praha, forest Kunratický les, on a concrete wall along old stairs below the cote 296, ca. 275 m a.s.l., fertile (partly with fallen lids), growing through *Bryoerythrophyllum recurvirostre* (HEDW.) CHEN, 10. 10. 1987, leg. Z. Soldán. It should be emphasized that bryologically the Prague environs represent one of the most thoroughly investigated areas in Czechoslovakia from the bryological point of view (POSPÍŠIL 1987).

A concrete wall does correspond to the substrata (limestone rocks, walls etc.) mentioned in literature. *Entodon schleicheri* is distributed — along with Asia, Africa and North America — mainly in Southern and Central Europe and its distribution pattern is characterized as submediterranean-subcontinental-dealpine (DÜLL 1985). The locality discovered is close to the northern limit of the European part of the distribution but the northernmost locality is probably in Ederbergland (see FRAHM et FREY 1983: 475).

As no figure of *Entodon schleicheri* has so far been published in Czechoslovakia, a drawing emphasizing the diacritical features of it is provided to allow distinguishing *Entodon schleicheri* (SCHIMP.) DEMET. from other European species of the genus (*Entodon concinnus* (DE NOT.) PAR., *E. cladorrhizans* (HEDW.) C. MÜLL. and *E. compressus* C. MÜLL.): glossy, yellowish green plants with quite complanate stems, irregularly branched, creeping, often with stolons and quite dense tangel of rhizoids (Fig. 1.5); leaves strongly concave, tapered to acute to acuminate apex (apices sometimes directed downwards), often considerably asymmetrical with inconspicuous transitions to keeled structure in lateral sides of stem (Fig. 1.1, 1.2); angular cells of stem leaves hyaline (Fig. 1.4); capsule on quite long seta with peristomal teeth striate in various directions in its lower half, segments non-papillose.

SOUHRN

O výskytu mechu *Entodon schleicheri* (SCHIMP.) DEMET. v Československu existují dva literární údaje. Revizí položky Schiffnerova sběru (SCHIFFNER 1900) z obce Svor u Cvikova však PILOUS (1957) zjistil chybnost původního určení. Opomíjený Györfyho údaj z Trenčianských Teplic (GYÖRFFY 1924) bohužel není doložen v příslušném herbáři. Nový nález tohoto druhu, pocházející z území hlavního města Prahy, opravňuje jeho vřazení do československé bryoflorý.

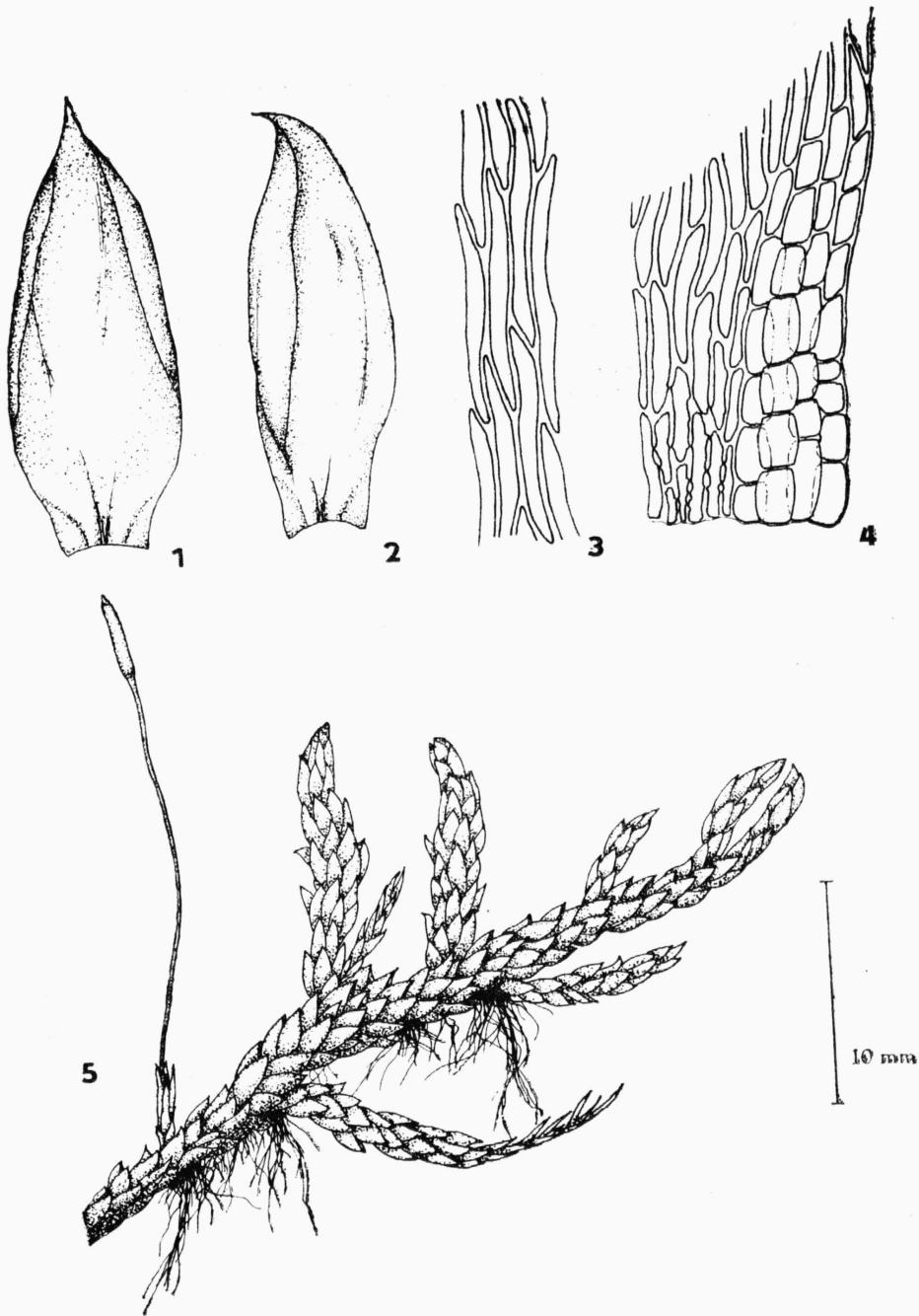

Fig. 1. — *Entodon schleicheri* (SCHIMP.) DEMET.: 1 — stem leaf of dorsal side of stem, 2 — stem leaf of lateral side of stem, 3 — mid-leaf cells of stem leaf, 4 — angular cells of stem leaf, 5 — habitus of fertile shoot.

REFERENCES

- DÜLL R. (1983): Distribution of the European and Macaronesian mosses (Bryophytina). Part II. — Bryol. Beitr., Duisburg, 5 : 110—232.
- FRAHM J.-P. et FREY W. (1983): Moosflora. — Stuttgart.
- GYÖRFFY I. (1924): A „Bryophyta regni Hungariae exsiccata“ részére begyűjtöt és Kolozsvárott rekedt fajok jegyzéke. Verzeichnis der für „Bryophyta regni Hungariae exsiccata“ eingesammelten, jedoch in Kolozsvár gebliebenen Arten. — Folia Crypt., Szeged, 1 : 25—40.
- PILOUS Z. (1948): Naše mechy. Ilustrovaný klíč k určování mechů československých. — Praha. — (1957): Fragmenta bryologica 21—30. — Preslia, Praha, 29 : 155—167.
- PILOUS Z. et DUDA J. (1960): Klíč k určování mechorostů ČSR. — Praha.
- PODPĚRA J. (1954): Conspectus muscorum Europaeorum. — Praha.
- POSPÍŠIL V. (1987): Ein Abriss des Standes der bryofloristischen Erforschung in der Tschechoslowakei auf Grund der Materialdokumentation. — Acta Mus. Moraviae, Brno, sect. natur., 72 : 135—156.
- SCHIFFNER V. (1900): Nachweis einiger für die böhmische Flora neuer Bryophyten nebst Bemerkungen über einzelne bereits daselbst nachgewiesene Formen. — Lotos, Prag, 48 : 322—356.

Received 8 November 1987

E. Klapp et W. Opitz von Boberfeld:

Gräserbestimmungsschlüssel für die häufigsten Grünland- und Rasengräser

Verlag Paul Parey, Berlin und Hamburg 1988, 84 str., 100 perokreseb, cena karton. 23. — DM. (Kniha je v knihovně ČSBS.)

Publikace je vlastně nové, přepracované vydání známého Klappova klíče, které doplnil a upravil W. Opitz von Boberfeld.

Novinkou a pro uživatele velkou výhodou je neobyčejně přehledné uspořádání celé příručky. V úvodních kapitolách vysvětlujících užívané termíny a nomenklaturu jsou podstatné informace vytištěny na šedém pozadí, takže výrazně vystupují z ostatního textu. Vlastní určovací klíče jsou dva — pro nekvetoucí a kvetoucí rostliny. Praen listování v klíči odstraňuje okrajový registr, dělicí rostliny už v prvním kroku do sedmi skupin (rostliny s listy štětinovitými, složenými nebo svinutými atd.). Klíč výborně doplňují obrázky všech uvedených druhů, především těch jejich částí, kde jsou diakritické znaky. Určování je krom toho velmi ulehčeno paralelním uspořádáním znaků u dvojice těžko rozeznatelných druhů (nekvetoucí *Festuca pratensis* a *Lolium multiflorum*). Za vlastním klíčem následují stručně, opět velmi přehledné kapitoly o travních osevních směsích — pokud jde o druhové složení a různé účely zakládaného porostu (louka, pastvina, hřiště apod.). Hlavní zásady jsou opět zvýrazněny na šedém pozadí a doplněny tabulkami. Obecně je probrána i otázka odrůd s odkazem na podrobné literární údaje.

Použitelnost příručky je omezována tím, že obsahuje — jak napovídá už její název — jen 48 nejčastějších druhů trav, především druhů luk, pastvin a účelových trávníků. Kromě lesních druhů chybí i velká část (v ČSSR poměrně hojných) druhů xerothermních trávníků (*Festuca rupicola* agg. aj.) a druhy plevelné, šířící se do extenzivních lučních porostů a lad (z rodu *Calamagrostis* je uvedena jen *C. canescens*). Na druhé straně jsou uvedeny i druhy u nás už poměrně řídké nebo jen zavlekané (*Bromus racemosus*, *Hordeum secalinum*). Tyto disproporce jsou ovšem dány odlišnými fytogeografickými, více kontinentálními poměry u nás. Od příručky, která má být spíše orientační pomůckou pro základní determinaci, nelze sice žádat důkladnější řešení taxonomicky obtížných skupin, ale některé uvedené znaky mohou být i zavádějící. Tak např. jediné rozlišení dvou uvedených taxonů z komplexu *Festuca rubra* (*F. rubra* a *F. commutata*) odpovídá spíše rozlišení *F. rubra* a *F. multiflora* (*F. diffusa* DUMORT.). K rozlišení *Poa annua* a *P. supina* není uveden nejspolehlivější znak — délka prašníků. Škoda je též, že na rozdíl od předěsých vydání klíče, chybí zcela synonyma druhových jmen.

Jako příručka pro první orientaci a určení lučních trav má však kniha velký význam.

D. Blažková